

Forurening - et tegn på kræft

Politikens kronik 21 april 1969

Brandt, Jesper

Published in:
Politiken

Publication date:
1969

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Brandt, J. (1969). Forurening - et tegn på kræft: Politikens kronik 21 april 1969. *Politiken*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@ruc.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Kronikken

Jesper Brandt.

Stud. scient. *Jesper Brandt* er formand for de naturstuderendes forening NOA, der har været meget aktiv i forureningsdebatten. Han giver denne et videre perspektiv ved at analysere det forurenede samfund, der nægter at sætte mennesket i centrum 19

Forurening — et tegn på kræft

Et forsøg på analyse af det samfund, som har givet anledning til såvel forureningen som forureningsdebatten

Af JESPER BRANDT

Formanden for de naturstuderendes forening NOA, stud. scient. Jesper Brandt, giver Politikens forureningsdebat et videre perspektiv.

ORDET FORURENING, der indtil for ganske nylig var et om ikke ukendt, så dog uhyre ringe omtalt emne såvel i offentligheden som i faglige kredse, er nu pludselig blevet daglig kost i avisoverskrifterne. Det kan næppe komme bag på nogen at det samme er sket i Sverige

— og at de naturligvis kom i gang før vi. Der har man gennem de sidste år diskuteret forurening såvel på det lokale som på det nationale og det globale plan. Bølgerne er gået højt og der er intet som helst der tyder på at de har til sinde at lægge sig igen.

Sådan vil det også gå herhjemme: forureningsdebatten er kommet for at blive og det er naivt at tro, at den vil stine af, så snart pressen ikke holder sin beskyttende hånd over den: forureningen er ingen modesag, og som Henning Nystad har udtrykt det i *Politiken* (10. marts): „Kampen mod industriens, landbrugets, trafikken og husholdningens gifte vil blive en folkesag, og ingen statsminister kan for fremtiden undlade at omtale problemerne og deres behandling, når han

gennemgår rigets anliggender i talen ved Folketingets åbning“.

HVAD ER da skyld i denne pludselige interesse for dette før så inferiøre emne? Har vi ikke kendt problemerne før? — Jo, såmænd. Jamen har vi da ikke kunnet overskue konsekvenserne af det? Heller ikke dette er korrekt. Også før i tiden har man skrevet og endda skrevet højt om forurening, ligesom de principielle betragtinger over løsningen af vore forureningsproblemer på ingen måde er af nyere dato.

Arsagen til interessen er væsentlig at finde frem til, fordi der i denne ikke blot ligger en god del af svaret på, hvorledes man helst ser forureningsproblemet løst, men også fordi den kan pege på hvorledes man tænker sig vore fremtidige

ting
Ars
hæng
samf
hvori
Ma
ratio
samf
doks
betr
stå
gor
lige
acc
vet
SA

omgivelser indrettet, og disse ting hører nøje sammen.

Arsagen er ikke entydig, men hænger snævert sammen med det samfund vi lever i, på det stadium hvori det befinder sig.

Mange, især af den yngre generation, opfatter vort nuværende samfund som et kompleks af paradokser, som selv ved en overfladisk betragtning må siges ikke at kunne stå mål med de tanker mennesket gør sig angående sig selv som intelligensvæsen, men som alligevel er accepteret som en art menneskelivets aksiomer.

SAMFUNDETS UDVIKLING fra en

daglig kamp for eksistensen til et stade, hvor eksistensen i sig selv ikke er noget problem og hvor det meste af den tid samfundet har til rådighed kan gå til „garnering“ — sat over for de snævrere rammer som samfundet i åbenbar mangel på fantasi i praksis sætter for denne garniture — er det paradoks som berører denne kronik. Rammen for vor udfoldelsesmuligheder er hovedsageligt betinget af, om de falder inden for vort økonomiske system, hvad enten dette så er privat- eller statsdirigeret. Vor resignation over for den udvikling vi selv lader skabe kan ses udtrykt i vendinger som: Man kan ikke melde sig

ud af samfundet, mens man samtidig siger: Man kan ikke stoppe udviklingen, underforstået: selv om ingen mennesker kan li' klor i vandet, så skal vi have det alligevel, for det er den billigste måde at løse problemet på — det passer ind i det økonomiske system.

Eller for at tage nogle lidt mere spegede eksempler: papkyllinger og homogeniseret mælk. Småproblemer — javel — men det er jo alt, når det bliver kogt tilstrækkelig langt ned. Her kan man diskutere berettigelsen, men det er heller ikke det væsentlige. Det væsentlige er at man ikke har fået eller givet sig lov til at være i tvivl og selv vælge

hvad man foretrak. Man kan i dag ikke få u-homogeniseret mælk, fordi det ikke er „økonomisk rentabelt“: Mennesket har efterhånden set sig blind på sin pengepung, netop nu, hvor dette ikke skulle være nødvendigt mere. Vi manipulerer med hinanden for at opretholde produktionen i stedet for at udnytte muligheden for at virkeliggøre os selv som mennesker, en mulighed vi aldrig har haft før.

DET ER her den egentlige forureningsdebat hører hjemme. For selvfølgelig kan vi godt overleve og lære at acceptere, at vort drikkevand skal smage af klor, lære at acceptere at 60.000 danskere, hvis det skal gå ligesom i Sverige, hvert år vil skære deres tæer på de engangsfasker, som med et antal af 3—4 mill. (4.000.000!) stk. om dagen vil blive hældt ud i det danske landskab, når man nu om kort tid går over til engangsfasker på de store bryggerier — og dette er uundgåeligt, siger Sundhedsstyrelsen (igen med det idiotiske argument: udviklingen, rationaliseringen kræver det). Vi kan også lære at acceptere, at Øresund som centrum for Nordens største bysamfund er en stinkende kloak, hvor der, som det meget vittigt er blevet udtrykt, nærmest er tale om bakteriologisk krigsførelse mellem Danmark og Sverige. Vi kan jo bare lukke vinduerne, når vi kører ud ad Strandvejen på måneskinstur. Det falder os heller ikke svært at acceptere, at en reklame må lyve så det driver af den — i den hellige ukrænkelige

„Man kan ikke stoppe udviklingen“. — Tegning af Arne Ungermann.

produktionsudviklings navn. Men hvad har nu det med sagen at gøre? vil nogen måske spørge. Jo, dette for at understrege, at enhver form for manipulation, bevidst eller ubevidst, med mennesket er en form for forurening. Det være sagt ud fra den betragtning, at mennesket har visse „oprindelige“ behov og dermed følgende udviklingsønsker, som gør det bedst muligt i stand til at virkeliggøre sig selv og skabe sig en lykkelig tilværelse i overensstemmelse med de idealer, som vi trods alt føler ligger dybt forankret i os.

Disse ønsker er imidlertid så uformulerede, så de kan drejes til ukendelighed uden særlig store anstrengelser, og det er det der sker nu, hvor vi søger at presse os selv ind i et system uden øje for, om det er i overensstemmelse med vore inderste krav som mennesker: for det er nu engang så svært at afgøre, om farvefjernsyn eller lystfiskeri og friluftsliv e. mest i overensstemmelse med menneskets oprindelige behov. Så er det lettere at lade „udviklingen“ gøre det.

EKSEMPLET ER valgt, fordi det her tydeligt er manipulationen, hvordan man så end vil opfatte den, der træffer afgørelsen. Prisen er nemlig af samme størrelsesorden: omkostningerne ved en effektiv bekæmpelse af forureningen her i landet er skønsmæssigt anslået til at beløbe sig til 5 milliarder kroner, nogenlunde samme pris som det, såvidt jeg kan bedømme, vil koste at dække hele landet med

farve-TV. — Ikke sådan at forstå, at valget af farve-TV behøver at være galt, men fordi valget ikke træffes på grundlag af det behov, der er, men af hensyn til det produktions- og manipulationsapparat, der eksisterer på netop det tidspunkt, hvor afgørelsen træffes.

Det er denne manglende evne til at sætte mennesket i centrum, der for mange er baggrunden for at protestere imod den stigende forurening, der jo netop har kunnet blomstre op, fordi mennesket i sin iver for, og ved hjælp af manipulation med sig selv, at tilpasse sig samfundet og „udviklingen“, helt har glemt at tænke på sine egne mål, hvor vagt de så end måtte være formuleret.

AT DETTE virkelig er tilfældet, kan man overbevise sig om, ved at stille sig selv spørgsmålet: Hvorledes forestiller jeg mig at samfundet kunne se ud år 2000 — eller for ikke at gøre det for nærliggende, år 2100? De fleste vil sikkert se sig selv skuende ud over nogle moderne bygningskomplekser, halvt i glas, beliggende spredt i naturskønne, frodige, grønne omgivelser. Eller man dykker måske ned i et af kompleksene og ser sig selv gå rundt, smilende og med jakken over skulderen i et rummeligt kontorlandskab eller hvad ved jeg, hvor man egentlig ikke foretager sig ret meget andet end det man har lyst til (dermed ikke være forstået, at man ikke udfylder sin plads i samfundet). Ingen forurening, ingen grimme ting at se på, intet jag, intet stress, kort sagt

et samfund, hvor man kan have lov til at være sig selv, og have det rart med sig selv og sine omgivelser.

Vel er det drømme, men det er dog drømme, som vi i dag føler ligger inden for i hvert fald det teknisk og økonomisk mulige, hvis man ellers kunne beslutte sig til at overvinde samfundets inerti og dreje udviklingen i retning af centrum: mennesket.

Men det er desværre også drømme, som mange finder er ved at gå fløjten. Drømmen om et samfund i såvel indre som ydre harmoni er blevet til en frygt for en udvikling, hvor vi ved hjælp af manipulation med os selv styrer, ganske vist medror, men med lukkede øjne, mod et såvel mentalt som fysisk reelt kloakudløb: en fager ny verden — blot i en endnu mere ynkelig udformning.

DET ER disse perspektiver, der efterhånden er ved at blive synlige for enhver. Det er dette man skal have i tankerne, når man skal beslutte, om vi skal rense vandet effektivt eller blot komme klor i, om vi skal acceptere engangsflaskernes indmarch for på kort sigt at slippe et par øre billigere, om vi holder så meget af den luft vi lever i, så vi er villige til at ofre noget for at indånde den. Med andre ord: om vi holder så meget af os selv, så vi er i stand til at se os selv i øjnene.

Det er derfor foreningsdebatten er kommet for at blive.

JESPER BRANDT